

სიღარიბესთან ბრძოლის სახელმწიფო პროგრამები

ხათუნა თოდუა ანსუ-ს ასოცირებული პროფესორი

რეზიუმე

სიღარიბე მთელ საქართველოში ერთ-ერთ უმწვავეს პრობლემად რჩება. გაიზარდა სოციალური უთანასწორობა და შეიცვალა სიღარიბის პროფილი ცალკეულ სოციალურ ჯგუფებს შორის. სიღარიბის წინააღმდეგ სახელმწიფო პერმანენტულ ღონისძიებებს ახორციელებს. 2005 წელს საქართველოს მთავრობის მიერ მიღებულია 51 დადგენილება სიღატაკის დონის შემცირებისა და მოსახლეობის სოციალური დაცვის სრულყოფის ღონისძიებათა შესახებ. 2008 წლის იანვარში საქართველომ შეიმუშავა პროგრამა - „ერთიანი საქართველო სიღარიბის გარეშე“, 2011 წელს საქართველოს მთავრობამ წარმოადგინა „საქართველოს სტრატეგიული განვითარების „ათპუნქტიანი გეგმა“ მოდერნიზაციისა და დასაქმებისათვის (2011-2015)“, რომლის მე-8 პუნქტი ასეთნაირად არის ფორმულირებული: „სოციალური პოლიტიკის დახვეწა — მიზნობრიობისა და თანაზომადობის უზრუნველყოფა, სიღარიბის შემცირება“.

საქართველოს მთავრობის უმნიშვნელოვანეს მიზნად კვლავაც რჩება სიღარიბის შემცირება, მოსახლეობის სოციალურად დაუცველი ფენის კეთილდღეობის ამაღლებაზე ზრუნვა.

The Poverty Reducing Social Programs

Khatuna Todua

Summary

The poverty and increased social inequality are the most serious problems in Georgia. Georgian Government adopted the resolution N51, which is targeted on reduction of poverty.

In January of 2008 year Georgia adopted a program called - „United Georgia without Poverty“; Also in 2011 year was presented a ten-point plan of strategic development, the main point of which is „Poverty Reduction“. The improvement of social security and the reduction of Poverty level are still the main goals of Georgian Government.

Государственные Программы Борьбы с Бедностью

Хатуна Тодуа

Резюме

Бедность - одна из наиболее острых проблем Грузии. В последнее время обострилось социальное неравенство, а так-же изменился профиль

бедности между различными социальными группами. Государство ведет активную борьбу против бедности; В 2005 году правительство Грузии приняло постановление 51 о сокращении уровня нищеты и совершенствования системы социальной защиты населения. В 2008 г. была принята программа: „Единая Грузия без Бедности“, а в 2011 году - „10-пунктный план стратегического развития Грузии, в целях модернизации и трудоустройства“ (2011-2015 г.г.), 8-ой пункт плана ставит главной целью уменьшение бедности.

Главнейшей целью правительства Грузии и впредь является уменьшение уровня бедности, а так-же повышение благосостояния социально уязвимых слоев населения.

საკვანძო სიტყვები: სიღარიბის დონე, საარსებო მინიმუმი, სოციალური დახმარება.

მიუხედავად იმისა, რომ სოციალური რეფორმებისა და მთავრობის ძალისხმევით შედეგად საქართველოში სიღარიბის შემცირების მიმართულებით, განსაკუთრებით 2013 წლის შემდეგ გარკვეული პროგრესი შეინიშნება, სიღარიბე მთელ საქართველოში ერთ-ერთ უმწვავეს პრობლემად რჩება.

განსაკუთრებით ფართო ხასიათს იძენს სიღარიბე ზოგ რეგიონში, გაიზარდა სოციალური უთანასწორობა და შეიცვალა სიღარიბის პროფილი ცალკეულ სოციალურ ჯგუფებს შორის. ჯინის კოეფიციენტი მაღალია და ბოლო ათწლეულის განმავლობაში 0,41-ის ფარგლებში მერყეობს.

ცხრილი 1. ჯინის ინდექსი 2006-2014 წლებში

წლები	მთლიანი შემოსავლების მიხედვით	მთლიანი ფულადი სახსრების მიხედვით	მთლიანი სახსრების მიხედვით	მთლიანი სამომხმარებლო ხარჯების მიხედვით	მთლიანი ფულადი ხარჯების მიხედვით
2006	0,45	0,53	0,47	0,40	0,47
2007	0,46	0,53	0,47	0,41	0,48
2008	0,45	0,53	0,47	0,41	0,49
2009	0,46	0,53	0,48	0,42	0,49
2010	0,46	0,52	0,48	0,43	0,50
2011	0,46	0,52	0,48	0,42	0,50
2012	0,43	0,49	0,46	0,41	0,49
2013	0,42	0,46	0,43	0,40	0,47
2014	0,41	0,46	0,43	0,40	0,48

სიღარიბის დონის განსაზღვრისათვის რამდენიმე მაჩვენებელი გამოიყენება. სახელმწიფო სიღარიბის დონის განსაზღვრას სხვადასხვანაირად აწარმოებდა 2004 წლამდე პერიოდში და შემდგომ. 2002 წელს სიღარიბის ზღვარს ქვემოთ საარსებო მინიმუმის მიხედვით, მოსახლეობის 52 % იყო. 1994 წელს ეს მაჩვენებელი შეადგენდა 80 %-ს, ხოლო 1995 წელს — 60 %-ს. სიღარიბის დონე ყველაზე დაბალი იყო 1996 წელს — დაახლოებით 46 %.

2004 წლიდან სტატისტიკის სახელმწიფო სამსახურმა შემოიღო გათვლის ახალი მეთოდოლოგია — მოახდინა საარსებო მინიმუმის კორექტირება და თითქმის მესამედით შეამცირა სამომხმარებლო კალათის ღირებულება, რამაც განაპირობა სიღარიბის დონის სტატისტიკურად მკვეთრად შემცირება — 2004 წელს ეს მაჩვენებელი 35,7 %-მდე დაეცა, ნაცვლად 52 %-ისა 2003 წელს. თუმცა, 2005 წელს კვლავ მოიმატა და 39,4 % შეადგინა.

ამჟამად ოფიციალური სტატისტიკა სიღარიბის დონის განსაზღვრისათვის არა აბსოლუტურ, არამედ ფარდობით მაჩვენებლებს იყენებს, რაც საარსებო მინიმუმის ქვემოთ მყოფი ადამიანების რიცხვის დადგენას გარკვეულწილად ართულებს.

სადღეისოდ სიღარიბის ზღვარს ქვემოთ მყოფი მოსახლეობის შესახებ ინფორმაციას სოციალური მომსახურების სააგენტო ფლობს. მონაცემები ეფუძნება საარსებო შემწეობის მიმღებ ბენეფიციართა რაოდენობას, ასევე მოსახლეობის საერთო რაოდენობაში მათი წილის განსაზღვრას. ამ მაჩვენებლით, სიღარიბის დონე საქართველოში 9-10 %-ია.

ცხრილი 2. სიღარიბის ზღვარს ქვემოთ მყოფი მოსახლეობა

სიღარიბის ზღვარს ქვემოთ მყოფი მოსახლეობა (რეგისტრირებული სიღარიბე)				
	2011	2012	2013	2014
საარსებო შემწეობის მიმღები მოსახლეობა	411 091	435 961	437 239	432 48703
წილი საშუალო წლიურ მოსახლეობასთან (%)	9,2	9,7	9,7	11,6 9,7

მსოფლიო ბანკის მონაცემებით, ღარიბად ითვლება ადამიანი, რომლის დღიური შემოსავალი 1,25 დოლარზე ნაკლებია. ამ მაჩვენებლით, ექსტრემალური სიღარიბის დონე საქართველოში ღარიბ დოლარზე მიმდინარე კურსის მიხედვით, 66 ღარიბ ტოლია თვეში ერთ სულ მოსახლეზე, ხოლო სიღარიბის დონე — 2 დო-

ლარი დღეში, რაც ღარზე გაანგარიშებით თვეში 108 ღარს უდრის ერთ სულ მოსახლეზე. აქედან გამომდინარე, ექსტრემალურ სიღარიბეში მოსახლეობის 5%, ხოლო სიღარიბის ზღვარს ქვემოთ კი — 15 %-ია.

სიღარიბის წინააღმდეგ სახელმწიფო პერმანენტულ ღონისძიებებს ახორციელებს. 2005 წელს საქართველოს მთავრობის მიერ მიღებული დადგენილება 51 სილატაკის დონის შემცირებისა და მოსახლეობის სოციალური დაცვის სრულყოფის ღონისძიებათა შესახებ. 2008 წლის იანვარში საქართველომ შეიმუშავა პროგრამა — „ერთიანი საქართველო სიღარიბის გარეშე“, რამაც პრიორიტეტული გახდა სოციალური სექტორის გაუმჯობესება. 2011 წელს საქართველოს მთავრობამ წარმოადგინა „საქართველოს სტრატეგიული განვითარების „ათჰუნქტიანი გეგმა“... მოდერნიზაციისა და დასაქმებისათვის (2011-2015)“, რომლის მე-8 პუნქტი ასეთნაირად არის ფორმულირებული: „სოციალური პოლიტიკის დახვეწა — მიზნობრიობისა და თანაზომადობის უზრუნველყოფა, სიღარიბის შემცირება“.

მომავალში სიღარიბის შემცირების მიზნით კვლავ აუცილებელია ენერგიული ნაბიჯების გადადგმა, საზოგადოების მოწყვლადი ჯგუფებისათვის სოციალური დაცვის სისტემის შემდგომი დახვეწა.

სოციალური დაცვის სისტემა მოიცავს 2 ძირითად კომპონენტს — მიზნობრივ სოციალურ დახმარებას (TSA) სიღარიბის ზღვარს მყოფი ოჯახებისათვის და საპენსიო სისტემას.

დღეს საქართველოში სოციალური უზრუნველყოფის რამდენიმე პროგრამა ხორციელდება. აქედან, განსაკუთრებით აღსანიშნავია საარსებო შემწეობა, რომელიც გაიცემა იმ ოჯახებზე, რომლებიც სოციალურად დაუცველის სტატუსით სარგებლობენ. ასეთი სტატუსის მინიჭება ხდება სოციალურად უკიდურესად დაუცველ ოჯახებზე, საზოგადოების ეკონომიკური მოწყვლადობის ერთ-ერთ მაჩვენებლად სწორედ ასეთი ოჯახების წილი ითვლება მთელს მოსახლეობაში.

საქართველოში სოციალურ დახმარებას რეფორმამდე, 2005 წლამდე, რამდენადმე განსხვავებული სახე ჰქონდა, დახმარების სისტემა კატეგორიების განსაზღვრას ეფუძნებოდა, კერძოდ, ოჯახზე გაიცემოდა შემწეობა 22 ღარის ოდენობით, 5 კატეგორიის ოჯახისათვის. სოციალური უზრუნველყოფის ქსელი შეიქმნა 2004 წელს, რეფორმების შედეგად შემოღებულ იქნა მისამართული დახმარება, 2006 წლიდან

სახელმწიფომ გააუქმა უმუშევართა ყველანაირი დახმარება (მარტოხელა პენსიონერების, ობლების, შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე ბავშვების, უსინათლოებისა და მრავალშვილიანი ოჯახების კატეგორიებისათვის). დღეს ფინანსური დახმარების განევა ხდება სიღარიბის ზღვარს ქვემოთ მოსახლეობისა და მონყვლადი ოჯახებისათვის.

სოციალური დაცვის და დასაქმების ღონისძიებები შეუერთდა უკიდურესად შეჭირვებული ადამიანების მიზნობრივად ორიენტირებული დაცვის სისტემას.

საზოგადოების ამ ჯგუფებისაკენ სოციალური დახმარების მიმართვისათვის შეიქმნა მონყვლადი ოჯახების მონაცემთა ერთიანი ბაზა, რომელშიც შეტანილია მონაცემები იმ ღარიბი ოჯახების შესახებ, რომელთაც სახელმწიფოს სოციალური დახმარების თხოვნით მიმართეს. ამასთან, ყოველ ოჯახს შეფასების ინდივიდუალური ქულა ენიჭება, რომელიც ამ ოჯახის სოციალურ და ეკონომიკურ მდგომარეობაზე იძლევა წარმოდგენას, მონაცემთა ერთიანი ბაზა, შესაძლებელს ხდის სპეციფიკური მიზნობრივი ჯგუფისაკენ მიმართოს დახმარება.

2013 წლის მონაცემებით, მიზნობრივი სოციალური დახმარების მონაცემთა ბაზაში დარეგისტრირებულია საქართველოს მოსახლეობის 40 %-მდე, ანუ 1,7 მილიონამდე ადამიანი, რომელთაგან 443 000 სარგებლობს საარსებო შემწეობით. მიზნობრივი სოციალური დახმარება მოსახლეობის დაახლოებით 10 %-ს ფარავს. 2012 წლის ბიუჯეტში სოციალური დახმარებებისათვის გამოყოფილი იყო დაახლოებით 141 მილიონი ლარი; 2013 წლის ივლისიდან მიზნობრივი სოციალური დახმარებების დაფინანსება გაორმაგდა, ყოველთვიური თანხა გაიზარდა 30-დან 60 ლარამდე, ოჯახის ყოველ დამატებით წევრზე კი — 24 -დან 48 ლარამდე, შედეგად, 2013 წელს წლიურმა ხარჯმა შეადგინა 213 მილიონი ლარი, რაც მშპ-ს 0,5 %-ია.

დღეისათვის საქართველოში სოციალური პოლიტიკის მთავარი პრინციპი კვლავ შეფასების სისტემის მიერ გამოვლენილი ყველაზე ეჭირვებული ადამიანებისათვის სახელმწიფოს მიერ რესურსების მიწოდებაა. ამავე დროს, მიზნობრივი სოციალური დახმარების ეფექტიანობის ზრდისათვის აუცილებელია ოჯახების სოციალურ-ეკონომიკური მდგომარეობის შეფასების მეთოდოლოგიის სრულყოფა, მისამართულობის გაუმჯობესება.

რაც შეეხება ხანდაზმულთა სოციალური დაცვის ღონისძიებებს, აქედან ძირითადია პენსია, რომლის მიღების უფლება აქვს საპენსიო ასაკის ნებისმიერ მოქალაქეს (საპენსიო ასაკი შეადგენს მამაკაცებისათვის 65 წელს, ხოლო ქალებისათვის — 60 წელს). ხანდაზმულობის პენსია 2013 წლის სექტემბრიდან 150 ლარამდე გაიზარდა 2010 წლის 115 ლართან შედარებით, ხოლო მიმდინარე წლის სექტემბრიდან დაგეგმილია მისი გაზრდა 10 ლარით. დღეისათვის პენფიციარების რაოდენობაა 684 000, რაც მოსახლეობის 15 %-ია, ხოლო საპენსიო ხარჯები დაახლოებით 1 მილიარდი ლარია.

სამწუხაროდ, დღეს საქართველოში მოსახლეობის დაბერების პროცესი შეინიშნება, შესაბამისად, დინამიკაში პენსიონერთა რაოდენობა მზარდია, გაეროს პროგნოზით, 2050 წლისათვის ასაკით პენსიონერები საქართველოს მოსახლეობის 25% იქნება, რაც თავის მხრივ გულისხმობს, რომ სამომავლოდ გარდაუვალია სოციალური დანახარჯების პერმანენტული ზრდა. აღნიშნულის გათვალისწინებით, მიზანშეწონილია ეტაპობრივად დაგროვებით საპენსიო სისტემაზე გადასვლა, რაც საბაზისო პენსიის არამდგრადი ზრდისაგან გამომწვეული წნეხის შესუსტების საწინდარი იქნება. ამასთანავე, საჭიროა საბაზისო პენსიის მიბმა ინფლაციასთან. ეს ღონისძიება დაიცავს პენსიას გაუფასურებისაგან.

დღევანდელი ეკონომიკური პოლიტიკა მიმართულია კეთილდღეობის ზრდისაკენ არა სოციალური დახმარებებით, არამედ დასაქმების შესაძლებლობების შექმნის ხელშეწყობით, თუმცა ეს არ ნიშნავს იმას, რომ ხელისუფლება იხსნის პასუხისმგებლობას უღარიბესი ფენებისათვის მიზნობრივი სოციალური დახმარების განევაზე.

ქვეყანაში სიღარიბის ფართო გავრცელების პირობებში სიღარიბის უკიდურესი ფორმების აღმოფხვრისა და შესაბამისი რისკების განეიტრალების მიზნით, საქართველოს მთავრობამ სიღარიბის წინააღმდეგ ბრძოლის დამატებითი ღონისძიებები შეიმუშავა — მოსახლეობის ცალკეულ ჯგუფებს გაუწია სხვადასხვა სახის მომსახურება და მიზნობრივი ფულადი დახმარება შემდეგი სახით:

- საარსებო შემწეობა სიღარიბის ზღვარს მიღმა მყოფი ოჯახებისათვის;
- საყოფაცხოვრებო სუბსიდია;
- რეინტეგრაციის შემწეობა (ოჯახებისათვის, რომლებიც მოახდენენ ოჯახის წევრის სა-

აღმზრდელი დანესებულებებიდან ბიოლოგიურ ოჯახში დაბრუნებას;

➤ სახელმწიფო დახმარება (ტერიტორიული მთლიანობისათვის ბრძოლის მარჩენალდაკარგულებისათვის, რომლებმაც დაკარგეს 2 ან მეტი შვილი ან არიან მარტოხელა) და სხვ. ცხადია, სოციალური დახმარების სისტემის ფარგლებში გატარებული ზემოაღნიშნული ღონისძიებანი ხელს უწყობს სოციალური ტრანსფერების მიზნობრიობის გაზრდას, სიღარიბეში მცხოვრები ოჯახების ცხოვრების სტანდარტების ამაღლებას.

საქართველოს მთავრობის უმნიშვნელოვანეს მიზნად კვლავაც რჩება სიღარიბის შემცირება, მოსახლეობის სოციალურად დაუცველი ფენის კეთილდღეობის ამაღლებაზე ზრუნვა; სოციალური დაცვა კვლავაც მთავრობის პოლიტიკის ძირითადი მახასიათებელია.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. საქართველოს სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების სტრატეგია, საქართველო 2020. ნოემბერი, 2013 წ.
2. საქართველოს ეკონომიკური ტრანსფორმაცია — დამოუკიდებლობის 20 წელი, შუალედური ანგარიში, ფონდი — ლიბერალური აკადემია, თბილისი, 2012 წ.
3. ძირითადი მონაცემები და მიმართულებები 2011-2014 წლებისათვის, საქართველოს მთავრობა.
4. სოციალური დაცვა და სოციალური ჩართულობა საქართველოში, შემაჯამებელი დასკვნა, ევროპის კომისია, 2011 წ.
5. 2015-17 წლების საქართველოს რეგიონული განვითარების პროგრამა.
6. www.geostat.ge